

Рецензія отримано
29.06.2026 р.

Голова редакції
спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.126
доктор філол. наук, доцент
Гімзієвська Т.В.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.126
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук, доценту
завідувачу кафедри світової літератури
факультету української філології,
культури і мистецтва
Галині БІТКІВСЬКІЙ

Рецензія

Яковенко Ірини Василівни,

кандидата філологічних наук, доцента,
доцента кафедри лінгвістики та перекладу Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка на дисертацію

Андрія Ростиславовича Михайлюка

**«Художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській
квір-прозі початку ХХІ століття»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 035 Філологія

1. Актуальність дисертаційного дослідження. У контексті глобальних соціокультурних трансформацій і переосмислення традиційних моделей гендеру та суб'єктності особливого значення набуває вивчення літературних текстів, у яких перетинаються питання етнічної, расової, культурної та квір-ідентичності. Азійсько-американська квір-проза початку ХХІ століття є одним із найбільш динамічних сегментів сучасного літературного процесу, що пропонує нові художні моделі осмислення досвіду маргіналізації, пам'яті, травми та культурної належності. Актуальність роботи Андрія Ростиславовича Михайлюка визначається необхідністю комплексного літературознавчого осмислення художніх механізмів репрезентації квір-досвіду. У сучасних текстах сексуальність та ідентичність функціонують не лише як тематичні компоненти, а й як чинники, що впливають на організацію наративу, жанрові

трансформації, формування образної системи та поетики твору. Дослідження демонструє, яким чином через фрагментарність оповіді, множинність перспектив, поетизацію мовлення та жанрову гібридність конструюються складні форми індивідуальної та колективної ідентичності, що є важливим для розуміння новітніх тенденцій розвитку американської літератури.

Безперечно актуальність рецензованого дисертаційного дослідження визначає і той факт, що азійсько-американська квір-проза досі не була предметом системного та комплексного вивчення у вітчизняному літературознавстві. Уведення до наукового обігу значного корпусу сучасних текстів квір-авторів азійсько-американського походження, а також їхнє осмислення в контексті актуальних гуманітарних дискусій заповнює наявну дослідницьку прогалину.

2. Наукова новизна результатів дисертації полягає у комплексному дослідженні художніх вимірів сексуальності та ідентичності в азійсько-американській квір-прозі початку XXI століття. Широкий та репрезентативний корпус художніх текстів 2001–2023 років дозволив дисертанту простежити еволюцію наративних стратегій і дослідити, як у художніх творах реалізуються різні моделі конструювання квір-ідентичності. У рецензованій роботі уперше системно досліджено особливості трансформації канону Bildungs-роману у квір-літературі та виявлено художні механізми репрезентації травми, терапії проговорення, культурної гібридності й деколонізації літературного канону. Важливим науковим результатом є також уведення до українського наукового обігу сучасних азійсько-американських квір-текстів, більшість із яких раніше не ставала об'єктом спеціального літературознавчого аналізу в Україні. Це суттєво розширює предметне поле сучасних літературних, гендерних та культурологічних студій і створює підґрунтя для подальших компаративних досліджень квір-літератур різних національних традицій.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації полягає в розширенні методологічного інструментарію сучасного літературознавства завдяки запропонованому авторському визначенню квір-прози та застосуванню

схеми аналізу квір-ідентичності персонажів як поєднання індивідуальних і соціокультурних чинників. Запропонований підхід поглиблює можливості дослідження художніх репрезентацій сексуальності й ідентичності в сучасній літературі та може бути застосований до аналізу інших національних літературних традицій. Практична цінність роботи полягає у можливості використання її результатів у викладанні курсів із сучасної американської літератури, літератури етнічних меншин, гендерних і квір-студій.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Рецензована дисертація має належну теоретико-методологічну базу. Поєднання квір-теорії, інтерсекційного підходу, постколоніальних студій, психоаналізу та наративного аналізу дає змогу розглядати художні тексти багатовимірно. У висновках це підтверджується чіткою систематизацією результатів і узагальненням ключових категорій. Андрій Ростиславович Михайлюк демонструє вміння узагальнювати теоретичний матеріал та застосовувати комплекс літературознавчих методів до аналізу художніх квір-текстів азійсько-американських авторів. Висновки дисертанта є аргументованими, такими, що логічно випливають із проведеного аналізу та корелюють із поставленими метою і завданнями дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Загальний рівень дисертаційної роботи А. Р. Михайлюка оцінюється як достатній і такий, що засвідчує його обізнаність із сучасними методами літературознавчого аналізу. Виконане дослідження демонструє володіння широкою теоретико-методологічною базою, здатність до системного аналізу художнього тексту та ефективного застосування міждисциплінарних підходів у науковому дослідженні.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження Андрія Ростиславовича Михайлюка були апробовані на шести

всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях, присвячених актуальним проблемам сучасного літературознавства, гендерних студій, мультикультурного дискурсу та американістики упродовж 2024–2025 років. Основні положення роботи висвітлено у 4 наукових публікаціях, з яких 3 одноосібні статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, а 1 статтю виконано у співавторстві у фаховому науковому журналі. Наведені результати апробації та публікаційна активність автора роботи засвідчують належний рівень представлення й достатню повноту висвітлення основних результатів дисертаційного дослідження.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Дисертаційна робота Андрія Ростиславовича Михайлюка має чітку структуру, вирізняється високим рівнем теоретичної обґрунтованості, міждисциплінарністю та актуальністю обраної теми. Автор демонструє ґрунтовне опрацювання теоретико-методологічної бази дослідження, зокрема інтегрує підходи квір-теорії, гендерних студій, постструктуралізму та культурної антропології.

У теоретичному розділі послідовно розкривається еволюція понять сексуальності й ідентичності від античності до сучасності, що дає змогу авторові обґрунтувати їхню інтерпретацію як динамічних, інтерсекційних категорій. Другий розділ демонструє глибокий аналіз репрезентації особистості та соціуму, зокрема крізь призму гендерної перформативності, травми й психографії. Дисертант переконливо доводить, що гендер у досліджуваних текстах постає як флюїдна, соціально зумовлена категорія, а травма функціонує як індивідуальний і колективний досвід, що структурується через взаємодію мовчання та вербалізації. Вдалим є застосування психографічного підходу, що дає змогу розкрити внутрішню динаміку суб'єктності персонажів. У третьому розділі дисертант аналізує жанрово-нарративні особливості азійсько-американської квір-прози, зокрема деконструкцію класичного Bildungsroman, використання фрагментарності, нелінійної темпоральності та відкритих фіналів. Переконливо показано, що жанрова гібридність і звернення до етнічних нарративів є формами естетичного та ідеологічного спротиву, спрямованого на переосмислення ідентичності в умовах культурної гібридності

й постколоніального досвіду. Висновки до розділів логічно узгоджені з поставленими завданнями та підтверджують цілісність дослідження.

Рецензована робота вирізняється науковою новизною, аргументованістю положень і високим рівнем аналітичної культури. Дисертація А. Р. Михайлюка є завершеним самостійним дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, що відповідає основним вимогам до кваліфікаційних робіт цього рівня. Обсяг дисертації, її оформлення, кількість і характер публікацій, а також апробація результатів відповідають встановленим стандартам.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз тексту дисертації та ознайомлення з публікаціями, в яких висвітлено результати дослідження, дає підстави стверджувати, що Андрій Ростиславович Михайлюк дотримався вимог академічної доброчесності у повному обсязі.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом із тим, дисертація містить низку положень, які викликають запитання та потребують уточнення.

1. У теоретичній частині автор наводить декілька визначень поняття «квір» (с. 49–50), але фактично не формулює, яке з них покладено в основу дисертації, а також не зрозуміло, чи розглядається квір як ідентичність, політична позиція, теоретичний підхід чи/та спосіб читання тексту.

2. У теоретичному розділі на с. 76–77 простежується лінія квір-дискурсу від античності до сучасності, що порушує проблему історичної ретроспекції. Така перспектива може створювати враження безперервності квір-досвіду. Нам видається, що сучасні категорії сексуальності не завжди коректно застосовувати до античних текстів.

3. У роботі відсутнє розмежування понять «культурна гібридність» і «квірність». Автор пов'язує відмову від асиміляції з квірною трансформацією жанру, однак подібні явища давно описані в постколоніальних студіях (Гомі Бгабга) і не є виключно квірною ознакою. Відтак, не завжди зрозуміло, що саме

є наслідком квірності, а що наслідком іммігрантського або постколоніального досвіду.

4. У підрозділі 3.1. «Трансформація канону Bildungs-роману в азійсько-американській квір-прозі» дисертант стверджує, що фрагментарність наративу, відкритий фінал і культурна гібридність є наслідками квірної трансформації Bildungsroman. Залишається незрозумілим, яким чином розмежовується вплив квірної поетики та вплив постколоніальної, іммігрантської або постмодерністської традиції, які також характеризуються цими ознаками.

5. Окрім зазначеного, у дисертаційному дослідженні до одного корпусу залучаються автори різного походження: в'єтнамського, китайського, корейського, індійського, філіппінського тощо. Однак відмінності між цими культурними традиціями майже не проблематизуються, що свідчить про недостатню увагу до внутрішніх відмінностей азійсько-американського досвіду. Може виникнути враження про існування єдиного «азійсько-американського досвіду», хоча дослідники Asian American Studies зазвичай наголошують на його внутрішній неоднорідності.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний характер і спрямовані на уточнення окремих аспектів дослідження, не знижуючи його загальної наукової цінності.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. У дисертаційному дослідженні Андрій Ростиславович Михайлюк повною мірою реалізував поставлену наукову мету та розв'язав визначені завдання, що свідчить про належний рівень володіння теоретико-методологічним апаратом сучасного літературознавства. Робота демонструє засвоєння здатність до систематизації складного теоретичного матеріалу й роботи з широким корпусом літературних джерел. Дисертант виявив сформовані навички аналізу й інтерпретації художніх творів, продемонструвавши достатній рівень наукової компетентності, самостійність мислення та здатність до послідовного розв'язання складних теоретико-аналітичних завдань у межах обраної

тематики. Зауваження, висловлені вище, не знижують загальної наукової цінності дисертації, а вказують на можливості поглиблення дослідження в перспективі подальших наукових студій.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Незважаючи на висловлені зауваження, вважаємо, що дисертаційна робота Михайлюка А.Р. «Художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі початку ХХІ століття» є самостійним і завершеним науковим дослідженням. Робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, а її автор заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лінгвістики та перекладу
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

І. В. Яковенко

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Код ЄДРПОУ 45307965	
ВЛАСНИЙ ПІДПИС	
<i>І. Яковенко</i>	ЗАСВІДЧУЮ
<i>Іван Іванович Яковенко</i> <small>(п.і.б.)</small>	
<i>Іван Іванович Яковенко</i> <small>(посада)</small>	